

PROGRAM

- 9.30-10.00 Cuvânt introductiv al organizatorilor:** Emil Constantinescu, Președinte ISACCL; Sorin Rugină, Rector, Universitatea „Ovidius” din Constanța; Delia Dumitraș, Muzeul de Geologie
- 10.00-10.20 Valentin Ciorbea: *140 de ani de la unirea Dobrogei cu România*
- 10.20- 10.35 Dan Grigorescu: *Proiectul „Dobrogea – martor al civilizațiilor milenare ale Levantului”*
- 10.35-11.00 Marius Skolka, Dan Grigorescu: *Jurnal de călătorie prin Dobrogea anului 2018*; I. Scutelnicu: Prezentare de film
- 11.00-11.45 Pauză de cafea**
- Vizitarea expoziției „Carriere de piatră, cetăți și monumente arheologice în Dobrogea”**
- 11.45-14.00 Comunicări științifice – Secția Etnografie, Istorie, Arheologie dobrogeană**
- 11.45-12.00 Tasin Gemil: *Comunitatea tătară din România este în pericol*
- 12-12.15 Enache Tua: *Cercetările sociologice ale echipelor studențești regale în satele dobrogene*
- 12.15-12.25 Daniela-Mirela Pleșoianu: *Aspecte culturale în Dobrogea* (poster)
- 12.25-12.35 Ștefan Manolescu: *Percepția comunităților dobrogene prin intermediul cărților poștale ilustrate* (poster)
- 12.35-12.50 Ioan Carol Opriș: *Capidava – cetatea de la cotul Dunării. Un mileniu de istorie*

Institutul de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului
Centru de excelență al Academiei Mondiale de Artă și Știință

12.50-13.05 Valentina Cetean, Valeriu Sîrbu, Magdalena Stefan, Dan Ștefan, Alexandra Teodor, Mihai Ionescu, Anișoara Sion, Florentina Martiș, Alexandru Hălbac: *Geo-arheologie în peisajul tumular al anticului Kallatis: monumentul funerar elenistic de la Movila Documaci (Dobrogea de sud)*

13.05-13.20 Mirela Paraschiv: *Cetățile dobrogene și dezvoltarea regională*

13.20-13.30 Andrei Schvab, Igor Sîrodoev, Natașa Tătui-Văidianu, Mirela Paraschiv, George Cracu, Irina Florea-Saghin: *Câteva aspecte privind rolul geopolitic jucat de infrastructura majoră de transport în Dobrogea (poster)*

13.30-14.30 Lunch Bufet

14.30-16.00 Comunicări științifice și postere – Secția: Protecția mediului natural

14.30-14.45 Alexandra Telea, Theodor-Sebastian Topliceanu, Dragoș Bălășoiu, Robert Șerban, Dan Cogălniceanu: *Biodiversitatea în cariere – un studiu de caz pentru Cariera Iglicioara*

14.45-15.00 Geanina Fănar, Alexandra Elena Șoimu: *Factorii de impact în ariile protejate din România (poster și comunicare)*

15.00-15.15 Sabina E. Ochiana, Ruben Iosif, Florina Stanescu, Dan Cogălniceanu: *Strategii comune de conservare a patrimoniului natural și cultural în situri arheologice*

15.15-15.25 Daciana Sava: *Habitatele din siturile marine Natura 2000 de la litoralul românesc (poster)*

15.25-15.35 Marius Făgăraș: *Habitat și specii de plante de interes conservativ din zona costieră a Mării Negre*

15.35-15.45 Marius Lungu: *Individualitatea climatică a Dobrogei (poster)*

15.45-16.00 George-Marius Cracu: *Potențialul turistic al Dobrogei de Nord (poster și comunicare)*

16.00-17.00 Discuții

Proiectul *Dobrogea – martor al civilizațiilor milenare ale Levantului*

O abordare holistică a patrimoniului natural și cultural în beneficiul Școlii și al Comunităților

Dobrogea este fără îndoială, ținutul României cel mai reprezentativ pentru spațiul geografic și spiritual al Levantului, prin cadrul natural, dar în special prin istoria numeroaselor etnii care au conviețuit și conviețuiesc în această zonă. De aici a pornit ideea proiectului Dobrogea, la scurt timp după înființarea, în noiembrie 2017, a Institutului de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului.

Principalele obiective ale proiectului sunt:

- Cercetarea, în abordare holistică, a patrimoniului natural și cultural al Dobrogei vizând protecția, administrarea și valorificării prin educație și turism a acestuia;
- Cercetarea istoriei, culturii și a tradițiilor etniilor dobrogene, în vederea unei mai aprofundate cunoașteri a acestora;
- Crearea de geoparcuri, pe baza criteriilor UNESCO, acest tip de arie de protecție dovedindu-se în ultimii ani, drept o modalitate eficientă de dezvoltare a regiunilor cu un importat patrimoniu natural și cultural.

Desfășurare, activități:

Proiectul se desfășoară în baza acordurilor de parteneriat încheiate de către ISACCL cu Universitatea „Ovidius” din Constanța și Institutul Geologic al României.

Proiectul are drept modalitate strategică de abordare colaborarea dintre mediul academic (profesori, cercetători, studenți) și comunitățile din zonele cercetate, bazată pe încheierea unor acorduri de parteneriat între reprezentanța academică în proiect și autoritățile locale.

Institutul de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului
Centru de excelență al Academiei Mondiale de Artă și Știință

Proiectul se bazează pe cunoașterea directă a naturii (*hands on*), urmărind prin observații în teren, continuate prin cercetări aprofundate, interacțiunea dintre biologic și geologic.

Proiectul susține cercetarea interdisciplinară a naturii, înțeleasă în integritate sa: componenta animată (*biodiverstate*) și cea inanimată (*geodiversitate*), ambele constituite în ecosistem. Totodată, patrimoniul unei regiuni este considerat integrativ, în cadrul proiectului, cu valorile sale naturale și culturale, o asemenea abordare putând susține dezvoltarea durabilă a unei regiuni, urmând modelul geoparcului UNESCO.

Anul acesta, în vară, timp de trei săptămâni, mica echipă de profesori și studenți a străbătut Dobrogea de la Sud la Nord, în fiecare zi itinerariile cuprinzând, în spiritul proiectului, locuri de interes geologic, biologic, cultural: rezervații naturale, cetăți și monumente arheologice.

Valorificarea proiectului:

- Publicarea monografiei *Dobrogea – Natura, Istorie, Cultura*
- Organizarea de manifestări științifice, expoziții, publicații în revistele ISACCL.
- Cunoștințele dobândite se dorește a fi reflectate în cursurile de specialitate și în programele universitare.

Primele concluzii:

Dobrogea este un ținut minunat, cu peisaje aparte, cu abundente locuri de interes științific și cultural, cu oameni primitivi, iar diversitatea comunităților etnice adaugă un plus de interes istoric și social ținutului. Numai cei care străbat Dobrogea de la un capăt la altul, așa cum am făcut noi, își pot da seama, în mod temeinic, de aceste realități și le pot integra într-un studiu complex și aprofundat, menit să îmbunătățească unele dintre aspectele negative constatate (care nu sunt puține) și să contribuie la creșterea vizibilității locurilor, cu efect benefic asupra locuitorilor.

Prof. Dan Grigorescu
Director științific ISACCL
Coordonator al proiectului

Secția Etnografie, Istorie, Arheologie

140 de ani de la unirea Dobrogei cu România

Valentin Ciorbea

Universitatea „Ovidius” din Constanța
valentinciorbea@yahoo.com

Cuvinte cheie: Dobrogea, unire, documente programatice, integrare, modernizare, proiecte economice, demografie

Ținând cont de faptele istorice, în anul 1878, Dobrogea a intrat într-un complex proces de evoluție care i-a schimbat statutul geopolitic. Într-o primă etapă, Marile Puteri ale Europei au decis prin articolul 46 al Tratatului de la Berlin, semnat la 1 iulie 1878, *unirea juridică* a celei mai mari părți a regiunii cu România.

Guvernul român a trecut la pregătirea preluării *de facto* a noii provincii. Astfel, s-a constituit Divizia activă pentru a fi dislocată în Dobrogea, s-au numit prefectii județelor dobrogene (la început trei, Tulcea, Constanța și Silistra Nouă) și s-au întocmit și aprobat regulamentele în baza cărora urma să funcționeze administrația Dobrogei până la elaborarea legii de organizare a provinciei. În anul 1880 regimul regulamentar s-a încheiat, Dobrogea a primit o nouă încadrare juridică prin „Constituția” Dobrogei, operă a lui Mihail Kogălniceanu și a lui Remus Opreanu, primul prefect al județului Constanța. Drepturile constituționale s-au extins asupra dobrogenilor, mai puțin cel de

Institutul de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului
Centru de excelență al Academiei Mondiale de Artă și Știință

reprezentare parlamentară, excepție impusă pentru a-i feri pe locuitori de efectele nocive ale disputelor politice.

A doua perioadă parcursă de provincia transdunăreană, mult mai complexă și de durată a *integrării și modernizării* a început la 14 noiembrie 1878, la Brăila. În prezența domnitorului Carol I, a prim-ministrului Ion C. Brătianu și a altor reprezentanți ai autorităților locale și centrale, după un ceremonial militar și religios, primele unități în frunte cu Carol au trecut pe sub Arcul de Triumf, s-au îmbarcat pe nave și au debarcat la Ghecet (Smârdan), pe malul drept al fluviului.

În aceeași zi s-au făcut publice două documente de maximă importanță pentru dobrogeni și militarii care au trecut în Dobrogea: *Proclamațiunea domnitorului Carol I către dobrogeni*, document ce făcea cunoscut că Marile Puteri ale Europei au *unit* provincia transdunăreană cu România. Textul dovedește că *Proclamațiunea* a avut și un rol programatic întrucât se jalonau primele măsuri de administrare a regiunii și se dădeau asigurări privind respectarea drepturilor minorităților dobrogene.

Al doilea act, *Ordinul de zi către militarii dislocați în Dobrogea* preciza că Marile Puteri au unit Dobrogea cu România și fixa principalele misiuni pe care le aveau de executat: ordinea și asumarea rolului de promotori ai „civilizațiunii europene”. Programul de integrare și modernizare a Dobrogei pus în aplicare, în timp, de elita politică de la București s-a derulat etapizat, având ca repere dinamizatoare: *legislația specifică, proiectele economice fezabile și dinamica ascendentă a populației*.

Dobrogea a mărit suprafața țării cu 15.776 km². Principalele bogății ale regiunii, pe care s-a mizat în procesul de integrare și de dezvoltare au fost: pământul, apele, transporturile, exploatarea rocilor calcaroase și a cuprului de la Altân-Tepe.

Întrucât principala ocupație a locuitorilor era agricultura, în Dobrogea s-a aplicat o reformă agrară, a doua din România după cea a domnitorului Alexandru Ioan Cuza. În esență regimul juridic otoman al proprietății funciare a fost schimbat cu cel modern aplicat în stânga Dunării. Proprietatea agrară s-a consolidat. Terenurile statului au fost scoase la vânzare, s-au făcut împroprietăriri care au dus la o proprietate în medie de

Conferința de lansare a proiectului
Dobrogea – martor al civilizațiilor milenare ale Levantului

7,7 hectare. Zootehnia și piscicultura au constituit ramuri importante ce au adus mari venituri statului.

Datele statistice arată că cele mai mari investiții făcute de statul român până la Primul Război Mondial au fost în Dobrogea, în ramura transporturilor, prin achiziționarea portului și liniei ferate Cernavodă-Constanța și crearea condițiilor ca prin Constanța să se exporte principalele produse ale economiei românești: petrolul, produsele agricole și cele lemnoase. De maximă importanță în politica de integrare a Dobrogei a fost factorul uman. Politica de sprijinire a locuitorilor, siguranța și legalitatea, nediscriminarea, indicele crescut al natalității au dus la sporuri spectaculoase în domeniul demografic, de la 106.943 suflete, în 1878 la 380.430 locuitori, în anul 1913. Atât românii, cât și celelalte minorități au înregistrat sporuri substanțiale, iar Dobrogea a devenit un model interesant de conlucrare în beneficiul tuturor.

La 140 de ani de la Unirea cu România se poate conchide că *Proiectul Dobrogea* a fost o reușită a clasei politice românești care a re poziționat, cu rezultate benefice, regiunea din provincia de frontieră în zona de deschidere la Marea Neagră și căile maritime internaționale.

Bibliografie selectivă

1878-1928. Dobrogea. Cincizeci de ani de viață românească. Publicație tipărită cu prilejul reanexării Dobrogei, București, Cultura națională, 1928.

Valentin Ciorbea, *Unirea Dobrogei cu România (1878). Reperle integrării și modernizării în „Memoriile Secției de științe istorice și arheologie”*, Seria IV, Tomul XXXVII, 2013, Editura Academiei Române, București, 2014, pp. 117-140.

Istoria românilor. Vol. VII, Tom II (1878-1918), ed. a II-a, revăzută și adăugită, București, Editura Enciclopedică, 2015, pp. 207-230.

Comunitatea tătară din România este în pericol

Tasin Gemil

Institutul de Turcologie, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
e-mail: tgemil@yahoo.com

Cuvinte cheie: comunitate, tătari, etnii, Dobrogea

Comunitatea tătară din România are o istorie de aproape un mileniu. Strămoșii de bază ai tătarilor de astăzi, kîpceacii sau cumanii, sunt atestați în Dobrogea încă de la începutul mileniului II d.Ch. Dar, masiv, tătarii s-au stabilit în Dobrogea otomană la jumătatea secolului al XIX-lea, venind din Crimeea. Astăzi, numărul lor real este de 35-40.000 de persoane, deoarece circa 25-30% din ei continuă să se declare turci. Este prelungirea unei temeri istorice.

În prezent, această comunitate etnică și culturală se află în primejdia pierderii identității etnice. Ca urmare a transformărilor care au avut loc în viața ei, începând mai ales cu anii 1960, când multe familii de tătari s-au mutat în orașe și în blocuri de locuințe, coeziunea internă a comunității a slăbit mult. Familiile de tătari, constituite în acei ani, au preferat să vorbească limba română în casă, deoarece copiii mergeau la școli românești, iar părinții lucrau în întreprinderi și instituții unde se vorbea numai românește. De altfel, încă din anii 1958-1960, fuseseră desființate școlile și presa în limba maternă, iar activitățile cultural-artistice în limba turcă și tătară fuseseră interzise.

La ora actuală, comunitatea tătară se confruntă cu problema majoră a pierderii limbii materne, deoarece noile generații de tătari nu cunosc această limbă sau o vorbesc cu dificultate. În același timp, tătarii din România nu își cunosc nici istoria și nici cultura națională. Tradițiile specifice sunt deja alterate și sunt respectate din ce în ce mai puțin. Doar religia islamică constituie încă reazemul și liantul acestei comunități, dar și aceasta este practică în limbile arabă și turcă. În plus, această comunitate are și neșansa de a fi condusă acum de lideri incapabili și dezinteresați de destinul ei.

Vom reitera și aici soluțiile de salvare pe care le-am propus, acum trei ani, liderilor comunității tătare din România, care nu le-au luat însă în considerare.

Cercetările sociologice ale echipelor studențești regale în satele dobrogene

Enache Tua

Facultatea de Istorie, Universitatea „Ovidius” din Constanța

Cuvinte cheie: Dobrogea, sate, Dimitrie Gusti

Campaniile din Dobrogea aveau menirea să facă cunoscută întregului corp social lumea cosmopolită a satelor multietnice din acest areal social. Intenția acestui demers era să se prezinte lumii științifice românești dimensiunea etnicității în raport cu *națiunea română* la care Gusti se raporta în cercetările pe care le derula¹.

În Dobrogea profesorul intenționa să studieze modul în care acest spațiu care se afla sub administrare românească doar de jumătate de secol a devenit românesc, care au fost mărcile interculturale care au rămas în această zonă a României. Se cerceta în ce mod a fost realizată *românizarea* spațiului dobrogean după jumătate de secol de administrație românească. Evoluția sistemului rural, în regiune, depindea de specificul multicultural al Dobrogei datorită faptului că existau clivaje serioase în dimensiunea etnică, religioasă, economică. Într-o monografie publicată de C. D. Constantinescu-Mircești putem observa modul în care erau organizate comunitățile etnice. În prefața lucrării, D. Gusti susține că ideile care au motivat demersul sociologic în satul Ezibei se bazează pe „*conglomeratul etnic așa de variat încât pentru cunoașterea acestui ținut minunat sunt necesare nu numai astfel de studii ci sunt necesare societăți (culturale n.n.) care să poată reprezenta în permanență această preocupare*”². Mergând mai departe în cuvântul introductiv al lucrării amintite Constantinescu-Mircești susține că satul Ezibei *este în mic o parte din*

¹ *Curierul Echipelor Studențești*, anul I, nr. I din 8 iulie 1935, p. 6.

² Constantinescu-Mircești, C.D., *Un sat dobrogean Ezibei*, Editura I. E. Torouțiu, București, p. x.

*caracteristicul Dobrogei*³. De fapt era analizată componența etnică a spațiului dobrogean în care coordonatorul monografiei identifică comunități ale turcilor, tătarilor, românilor, bulgarilor care erau dominante în Dobrogea de Sud (Cadrilaterul). Deoarece satul Ezibei era situat în partea de sud a teritoriului profesorul întâlnise aceste comunități la care se adăuga comunitatea macedo-română (aromână) așa cum o descrie însuși autorul. Gusti recunoaște că nu numai obiceiurile diferă și și dialectul care intră în contact cu elemente lingvistice străine se alterează. Dimitrie Gusti nu a exclus minoritățile etnice din România (nici pe cele din Dobrogea) pe care le considera o parte constitutivă a societății românești, dar care configurau ideea de alteritate în raportul dintre ele însele și națiunea română. În această idee se dorea să fie întreprinsă o evaluarea *procesului de românizare* a Dobrogea după doar jumătate de secol de administrație românească (1878-1935) care se suprapunea peste aproape cinci secole de otomanizare. Metodele de cercetare sociologică ale monografiștilor gustieni în diverse provincii românești s-au regăsit în spațiul dobrogean deși satele cercetate în Dobrogea aveau un specific aparte⁴.

Profesorul Gusti se va fi gândit și la modul în care urmau să fie studiate satele multietnice ale Dobrogei care se configurau, precum și modificarea raportului demografic odată cu procesul colonizărilor derulate de statul român. Relațiile care au legat școala gustiană de spațiul dobrogean, au fost multiple, profunde, legătura dintre „școală” și Dobrogea fiind mai mult decât o simplă influențare legată de relația de rudenie pe care populația românească ce trăia în acest teritoriu o avea cu restul arealului identitar românesc⁵. Un alt aspect care susține această ipoteză este acela că reprezentanții ai Școlii Sociologice de la București au urmărit atent *procesul de românizare* și au reacționat prin diferite articole apărute în presa de specialitate a vremii printre care putem aminti pe

³ *Ibidem*.

⁴ Acțiunile din comuna Ferdinand județul Constanța din vara lui 1935 sau monografia satului Ezibei din Dobrogea de Sud redactată de către G. Constantinescu-Mircești.

⁵ Rostas, Z. (2000), *Monografia ca utopie. Interviuuri cu H. H. Stahl (1985-1987)*, București, Editura Paideia, pp. 34-43.

Conferința de lansare a proiectului
Dobrogea – martor al civilizațiilor milenare ale Levantului

*Emanoil Bucuța, Constantin Brătescu*⁶, *Apostol Culea, Alexandru Arbore*⁷. Toți acești autori au consemnat deltalii despre imaginea socială și identitară a Dobrogei. În același timp analizând acest specific al satului românesc este obligatoriu să studiem modul în care Dobrogea s-a modernizat în contextul proiectelor politice promovate de elitele românești precum și aportul pe care comunitățile etno-politice amintite îl aduc, direct sau indirect, la acest proces⁸. Acestea prezintă datele concrete ale diferitelor cercetări și numărări a populației care se afla sub administrarea guvernelor românești începând cu 1878. Recensămintele generale ale populației întreprinse în 1899, 1912, 1930 au fost date publicității de către *Institutul Național de Statistică* și fiecare dintre acestea au fost structurate pe zone de locuire sau provincii între care se regăsește și Dobrogea. Recensămintele conțin date sigure despre realitățile demografice, etnice, numărul și densitatea populației pe arealul de locuire. Publicarea unor documente inedite legate de ipoteza cercetată ne ajută să conturăm imaginea asupra modului în care statul român a creat un tip de ideologie a colonizării, a dezvoltării și evoluției demografico-sociale a Dobrogei. Foarte multe aspecte despre etniile care au locuit în acest spațiu, nu au fost îndeajuns exploatate, ba chiar au fost trecute cu vederea de cercetătorii dobrogeni. O ipoteză de cercetare este aceea prin expunem modalitatea de influență a colonizărilor dintre cele două perioade ale derulării procesului 1880-1914 și 1925-1938. Cele două etape nu au

⁶ Brătescu, C., *Două statistici etnografice germane în Dobrogea*, în „Arhiva Dobrogei” nr. 2, 1919, pp. 60-71; *Idem*, Colescu, L. (1919), *Naționalitățile din Dobrogea după recensământul general al populațiunii din 11 decembrie 1912*, în „Arhiva Dobrogei”, vol. 2, pp. 86-87; Brătescu, C. (1928), *Populația Dobrogei, în Dobrogea cincizeci de ani de viață românească*, București, Cultura Românească, pp. 205-256; Brătescu, C., *Populația Cadrilaterului între anii 1878-1938*, în „Analele Dobrogei”, an XIX, vol. II, 1938, p. 196.

⁷ Arbore, P. A., (1930), *Noi informațiuni etnografice istorice și statistice asupra Dobrogei și a regiunilor basarabene învecinate Dunării*, în „Analele Dobrogei”, an XI, fasc.1-12, pp. 65-94.

⁸ Pentru acest aspect a se vedea Paul-Henri Combart, care a publicat un excelent studiu numit *Images de la Culture (Imagini ale culturii)*, în 1966, în care descria proiectul politic ca „o cultură marcată de o serie de modele, de imagini ghid, de reprezentări, la care se raportează membrii unei societăți în comportamentele, munca, rolurile și relațiile lor sociale”.

fost marcate de intensități egale deoarece au fost identificate zone diferite de colonizare și un interes politic diferit. Dacă în prima perioadă a colonizării au existat considerente de ordin politic, strategic și teritorial impuse de extinderea teritoriului Vechiului Regat (1880-1914) în cea de-a doua perioadă (1925-1938) au existat considerente diferite deoarece avem de-a face cu o zonă redusă ca dimensiune și ca importanță geopolitică – *Dobrogea de Sud* – compusă din județul Caliacra (3854 km²) și județul Durostor (3526 km²).

Aspecte culturale în Dobrogea

Daniela-Mirela Pleșoianu

Departamentul de Științe Naturale, Universitatea „Ovidius” din Constanța
e-mail: plesoianudaniela@hotmail.com

Cuvinte cheie: tradiții, obiceiuri, etnii, civilizație, cultură.

Dobrogea, tărâmul binecuvântat dintre Dunăre și Marea Neagră, cu un puternic potențial economic, se bucură și de o diversitate de tradiții istorice culturale pe care i le conferă numărul important de minorități etnice sau naționale, care îmbogățesc civilizația românească în ansamblul său. Aceste etnii sunt rezultatul unei istorii de peste două mii de ani și al complexității fenomenelor de cultură și civilizație.

Minoritățile etnice se bucură în România de astăzi de drepturi și libertăți care le-au permis să-și conserve și să promoveze specificul etnic-cultural, iar Constituția le oferă minorităților un statut juridic la standardele prevăzute de convențiile internaționale, fiind respectat totodată, crezul religios al tuturor cetățenilor ei: libertatea de expresie religioasă.

Numai în județul Constanța, conform datelor preliminare ale recensământului populației din anul 2011 (publicate de Institutul National de Statistică) trăiesc un număr

de 19.499 turci, 17.620 tătari, 2.897 ruși-lipoveni, 110 germani, 3.448 rromi, alături de alte naționalități (greci, aromâni, bulgari, italieni, armeni).

Fiecare dintre aceste etnii și-au păstrat identitatea culturală, tradițiile și obiceiurile, aducând în același timp, poporului român propria contribuție la dezvoltarea vieții economico-sociale, în general.

Articolul de față tratează aspecte legate de istoria, tradițiile, religia, cultura etniilor din județul Constanța cu precădere a: turcilor, tătarilor, grecilor, rușilor lipovenilor, aromânilor, bulgarilor, germanilor, italienilor, armenilor și rromilor. Sunt prezentate pe scurt elemente de istorie, port tradițional, religie, așezăminte de cult, personalități reprezentative, activități artistice, ansambluri, calendarul obiceiurilor și tradițiilor populare specifice, dar și gastronomie specifică.

Percepția comunităților dobrogene prin intermediul cărților poștale ilustrate

Ștefan Manolescu
stefanmanolescu@gmail.com

Cuvinte cheie: ilustrată, carte poștală, Dobrogea, etnii

Spre deosebire de scrisori, a căror redactare necesită un volum mare de timp, precum și condiții favorabile, cărțile poștale au apărut ca o variantă mult mai rapidă pentru transmiterea unui text scurt și cu conținut privat relativ scăzut. Față de cărțile poștale simple, cele ilustrate vin în întâmpinarea unei întrebări preexistente în majoritatea cazurilor când o persoană călătorește, respectiv: „Cum arată locurile în care ați ajuns?”. Ținând seama de faptul că primele aparate de fotografiat aveau dimensiuni

Institutul de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului
Centru de excelență al Academiei Mondiale de Artă și Știință

considerabile, prețuri prohibitive pentru marea parte a populației, iar operarea lor necesita cunoștințe profesionale de specialitate, sarcina descrierii prin imagine a unei regiuni cade astfel în cea a unei persoane străine: fotograficul autor.

Deoarece cărțile poștale ilustrate sunt produse de masă, destinate unor oameni cu gusturi diferite, ideea principală care stă la baza unei ilustrate se rezumă de cele mai multe ori la redarea unui cadru reprezentativ al locului respectiv, de preferat cu conținut estetic ridicat.

După analiza unui număr relativ mare de cărți poștale ilustrate cu tematică dobrogeană a fost remarcat faptul că, posibil pentru a suplini lipsa unor subiecte ce aveau să devină ulterior apariției lor teme preferate (clădiri emblematice sau stațiuni balneare, precum „Cazinoul”, „Băile Movila”, „Băile Mamaia”, „Techirghiol”), o parte din ilustrate ating subiecte fie din zona imaginarului la modă în ceea ce privește stilul de viață oriental, fie din realitatea proximală.

Primul caz este reprezentat prin fotografii realizate în studio, cu compoziție regizată, reprezentând ceea ce presupune că mare parte a publicului se aștepta să vadă într-o „cadână”, „dansatoare orientală” sau „femeie tătară”, în timp ce specificul realității dobrogene va fi redat prin ilustrate cu subiecte unde etnia este menționată în mod clar („mahala tătarească”, „țigani turci”) sau definită ambiguu („tipuri orientale”, „tipuri din Dobrogea”).

Definitiv pentru acest din urmă caz este predilecția fotograficului pentru ilustrarea exotismului local, cel mai adesea prin intermediul comunităților turco-tătare. Interesant de remarcat, deși în Dobrogea anilor imediat următori alipirii la România erau și alte minorități etnice reprezentate prin comunități compacte și relativ bine reprezentate numeric (bulgari, ruși-lipoveni sau germani), acestea, se pare, nu au prezentat un interes foarte mare pentru fotografiile furnizori de cărți poștale ilustrate, sau pentru edituri.

Exotismul și starea materială precară a locuitorilor sunt redată și în ilustratele tipărite de către germani, în timpul perioadei de ocupație (1916-1918), sub denumirile de „Dobrutsch-Typen” și „Balkan-Typen”. Deoarece campania dobrogeană a armatei

germane a presupus și contactul nemijlocit cu elementele cadrului natural și social, putem spune că acestea reprezintă singurul caz în care a existat o relație directă între emitenți și locurile ce corespund imaginilor.

Capidava – cetatea de la cotul Dunării. Un mileniu de istorie

Ioan Carol Opriș

Facultatea de Istorie, Universitatea din București

ioanopris@gmail.com

Cuvinte cheie: Capidava, cetăți, Dunăre, Bizanț

La mai bine de nouă decenii de la debutul cercetărilor arheologice, în 1924, *Capidava* (com. Topalu, jud. Constanța) reprezintă astăzi una dintre cele mai cunoscute, intens cercetate și masiv păstrate cetăți ale Dobrogei antice. Ea se așează în rând cu vechea și cosmopolita colonie milesiană de la *Istros* (Histria) sau cu cetatea de la *Tropaeum Traiani* (Adamclisi), acolo unde Traian obține o răsunătoare victorie împotriva dacilor și aliaților acestora, în iarna lui 101-102, pentru a ridica mai apoi un oraș și un monument comemorativ. Capidava poate fi considerată astfel, prin caracterul său eminent militar, drept cetatea iconică pentru secțiunea dobrogeană a limesului Dunării de Jos.

Ea va veghea asupra vadului de trecere al Dunării din apropierea cetății din perioada războiului dacic al lui Traian (101-102, 105-106) și până la începutul secolului al VII-lea p.Chr. Locuirea este reluată, după două secole de hiatus, între secolul al IX-lea și până la jumătatea secolului al XI-lea, când fortificația bizantină va definitiv

Institutul de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului
Centru de excelență al Academiei Mondiale de Artă și Știință

distrusă de o invazie atribuită pecenegilor (*Patzinakitai*) sau uzilor (în 1036, 1046 ori poate din anul 1064).

Garnizoană de unitate auxiliară în epoca Principatului (secolele II-III p.Chr.), birou vamal (*statio* în *publicum portorium Illyrici*) și port militar, sediu administrativ al unui întins și roditor *territorium* agricol, cu numeroși *vici* (sate) și *magistri* în fruntea acestora, ori proprietari bogați ai unor *villae rusticae*, la Capidava se dezvoltă o puternică comunitate locală în așezarea civilă din jurul castrului, alcătuită din autohtoni, veterani/cetățeni, între care numeroși greco-romani. În secolul al VI-lea, p.Chr. Capidava este menționată între cele 15 orașe ale provinciei, în *Ghidul de călătorie* al lui Hierocles, iar apoi, în *Notitia Episcopatum*, unde figurează drept centru episcopal subordonat Mitropoliei Tomisului, în cursul aceluiași secol.

Capidava este abandonată după 612/13, în cursul celui de-al doilea deceniu al secolului al VII-lea, când întregul limes cade sub atacurile slavo-avare, pentru a renaște în secolul al IX-lea p.Chr. O primă așezare de bordeie deasupra ruinelor vechii cetăți romane va cunoaște înflorirea în cadrul sistemului defensiv dunărean, mai întâi sub dominația țaratului bulgar. Apoi incinta va fi refăcută perimetral și extinsă după întoarcerea bizantinilor la Dunăre, sub Ioan Tzimiskes, pentru a atinge un *floruit* și chiar o explozie demografică în primele decenii ale noului mileniu, sub Vasile II Bulgarochtonul. Capidava se adaugă celorlalte fortificații cunoscute din *thema Paradunavon*, când alături de Dorostolon și Păcuiul lui Soare, apărarea fluviului de către bizantini se face în cetățile de la Axiopolis, Carsium, Beroe, Troesmis, Arrubium, Dinogetia ori Noviodunum. Această fază istorică a fost denumită generic mediobizantină, iar *stratiotai* (grăniceri) vor străjui frontiera Bizanțului la Capidava până spre cea de-a doua jumătate a secolului al XI-lea, când cetatea de la cotul Dunării este definitiv abandonată, sub atacurile pecenegilor sau uzilor.

Geo-arheologie în peisajul tumular al anticului Kallatis: monumentul funerar elenistic de la Movila Documaci (Dobrogea de sud)

Valentina Cetean¹, Valeriu Sirbu², Magdalena Stefan, Dan Ștefan, Alexandra Teodor², Mihai Ionescu², Anișoara Sion², Florentina Martiș², Alexandru Hălbac²

¹ Institutul Geologic al României, e-mail: valentina.cetean@yahoo.com;

² Institutul de Arheologie “Vasile Pârvan”; e-mail: valeriusirbu@gmail.com, madi_burton@yahoo.com, danstefan00@gmail.com, alexandra_teodor@yahoo.com, ionescumihai2000@yahoo.it, tinamartis2003@yahoo.com, halbac_alexandru@yahoo.com

Cuvinte cheie: geologie, arheologie, interdisciplinaritate

La trei km vest de incinta elenistică a vechiului Kallatis, la periferia cimitirului antic, a fost descoperită una dintre cele cinci necropole tumulare de importanță istorică majoră pentru arealul Mării Negre și diferențiate clar de alte zone tumulare contemporane grecești înconjurătoare. Situl arheologic, numit Movila Documaci după tumulul care-l acoperă, a fost grav afectat în 1993 în momentul extragerii ilegale de argilă pentru unele lucrări edilitare. Ca urmare, timp de doi ani, acesta a intrat în atenția arheologilor de la Muzeul din Mangalia, care au derulat săpături de salvare, iar începând din 2017, face obiectul unui proiect de cercetare multidisciplinară sub conducerea Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București.

Movila Documaci este un tumul funerar de mari dimensiuni (cu diametru de 50 m și înălțime inițială de cel puțin 8 m), unde piatra calcaroasă dimensionată și cu diferite grade de finisare reprezintă singurul materialul de construcție care a rezistat mileniilor. Au fost puse în evidență următoarele structuri: 1) cavou cu cameră funerară cu pereți tencuiți decorati cu frescă policromă, prevăzut cu dromos construit în două faze, 2) soclu pentru un monument expus deasupra movilei, 3) ring perimetral al movilei, 4) alte

ziduri și structuri antice. Ansamblul funerar se datează în perioada elenistică timpurie (sfârșit de secol IV a. Chr. – mijlocul secolului III a. Chr.), el fiind ulterior afectat de intervenții, în perioada romană și medievală timpurie.

Deși volumul de piatră utilizat în cadrul zonei funerar nu a fost determinat încă, cercetările fiind în plină desfășurare, este evident că aceasta a reprezentat materia primă esențială în ridicarea edificiului. Construcțiile sunt foarte bine realizate structural, prin utilizarea de blocuri și dale de calcare de diferite dimensiuni și cu grad ridicat de prelucrare a suprafeței. Toate zidurile sunt realizate prin suprapunerea de blocuri cu dimensiuni generale de la 40-60 cm la 130 cm, lățime de 15-30 cm și înălțime de 15-30 cm, fără lianți de legătură. Acoperișul structurilor din interiorul tumulului sunt realizate din dale în poziții înclinate, după certe reguli de stabilitate, similar altor monumente funerar din arealul macedonean contemporan.

Astfel, rolul specialistului geolog a fost nu numai studiul tipurilor de calcare identificate în interiorul construcției funerar propriu-zise, din exteriorul acesteia (soclul pentru o foarte probabilă statuie ce ar fi fost vizibilă până la mare), din secțiunile arheologice deschise sau răspândite pe sit, dar și o primă analiză a posibilităților arii-sursă pentru piatra utilizată, majoritar calcare bioclastice (fosilifere sau chiar lumașelice) și calcarenite. Astfel, s-au făcut probări sistematice de pe toate cele patru fronturi vechi de exploatare din cea mai apropiată carieră de piatră, lângă lacul Limanu, dar și în calcarele Sarmațiene de la Albești și Cotu Văii. Probele aflate în lucru au demonstrat că cel puțin trei din cele patru varietăți de calcare identificate până în prezent în situl arheologic se regăsesc și în cariera Limanu, care devine astfel o sursă facilă de piatră și la o distanță ideală de transport și condiții de extracție.

S-au înregistrat, cartografiat și documentat elementele de prelucrabilitate a rocilor utilizate, respectiv starea de conservare a blocurilor la interior și la exterior și efectul factorilor exogeni asupra caracteristicilor fizice și de durabilitate ale acestora (culoare, porozitate, integritate fizică, grad de alterare de origine supergenă), precum și observații privind tehnicile de dimensionare și fasonare utilizate la blocuri și elementele

structurale vizibile din zidurile/construcțiile expuse. Tencuiala și pigmentii utilizați la fresca policromă din interiorul camerei funerare au fost probate și se află în plin proces de analiză și de identificare a componentelor, urmând ca toate rezultatele cercetărilor să constituie capitolele unei monografii multidisciplinare a monumentului funerar de perioadă elenistică de la Movila Documaci de lângă Mangalia.

Cetățile dobrogene și dezvoltarea regională

Mirela Paraschiv

Departamentul de Științe Naturale, Universitatea „Ovidius” din Constanța
e-mail: mirela.paraschiv@ymail.com

Cuvinte cheie: patrimoniu cultural, cetăți, valorificare turistică, dezvoltare locală și regională, Dobrogea

Cetățile din Dobrogea reprezintă elemente de patrimoniu cultural cu valoare identitară la nivel regional. Scopul lucrării este constituit de analiza influenței cetăților dobrogene asupra organizării actuale a spațiului geografic și a activității comunităților locale, prin evidențierea modalităților de conturare a rolului acestora ca vectori ai dezvoltării teritoriale regionale.

Evaluarea interacțiunii dintre mediul socio-economic și patrimoniul cultural din Dobrogea s-a bazat pe integrarea de informații cantitative și calitative, ca urmare a utilizării de date statistice, a realizării de observații de teren și a analizei de conținut privind procesul de valorificare turistică a cetăților dobrogene, pentru sublinierea mijloacelor prin care acestea din urmă acționează ca agenți de activare a dezvoltării locale și regionale.

Principalele rezultate ale analizei relevă faptul că prezența cetăților constituie un atu pentru unitățile administrativ-teritoriale de nivel local respective, în susținerea

procesului de dezvoltare teritorială, însă valorificarea acestor elemente de patrimoniu cultural identitar cunoaște deficiențe structurale ce împiedică generalizarea dezvoltării teritoriale a Dobrogei, înregistrându-se în special situații punctuale de utilizare a cetăților ca piloni de susținere a dezvoltării locale.

Concluziile studiului fac referire la necesitatea implementării unor politici de valorificare optimă a cetăților din Dobrogea, cu accentuarea influenței teritoriale a acestora ca elemente centrale ale procesului de dezvoltare teritorială durabilă la nivel regional.

Câteva aspecte privind rolul geopolitic jucat de infrastructura majoră de transport în Dobrogea

**Andrei Schvab, Igor Sîrodoev, Natașa Tătui-Văidianu,
Mirela Paraschiv, George Cracu, Irina Florea-Saghin**

Facultatea de Științe ale Naturii și Științe Agricole, Universitatea „Ovidius” din Constanța
e-mail: a.schvab@gmail.com

Cuvinte cheie: Dobrogea, infrastructura de transport

Constanța, sub diferitele nume cu care a fost cunoscută de-a lungul istoriei, a reprezentat un loc de legătură între interiorul continentului european, mai ales pentru partea central-estică a acestuia, spațiul est-mediteranean și cel oriental.

Fiind situat pe rutele de legătură între N și S, a suferit de-a lungul perioadei antice târzii și medievale timpurii, distrugerii succesive în timpul migrațiilor (pentru mai bine de opt sute de ani).

Potențialul geostrategic și economic al Dobrogei trezește interesul Imperiului Britanic, în urma unei mari crize de produse agricole. Între 1860 și 1865 aceștia își

Conferința de lansare a proiectului
Dobrogea – martor al civilizațiilor milenare ale Levantului

asigură o rută alternativă traficului fluvial prin Gurile Dunării. Într-un mod aparent necoordonat, tot britanicii sunt principalii artizani ai lucrărilor de amenajare pentru transport maritim pe Dunăre, între Sulina și Galați-Brăila. În 1861 se putea circula pe brațul Sulina și ieși în Marea Neagră fără teama naufragiului sau piedicilor țariste. Toate aceste acțiuni reflectă cât de mare era interesul Imperiului Britanic pentru a își asigura necesarul de grâne.

În 1878, odată cu cedarea Dobrogei de Nord către Principatele Române, noua Constanța devine sigurul port maritim al tinerei țări. Statul conștientizează necesitatea urgentă de dezvoltare a acesteia. Astfel, în 1882, răscumpără de la compania britanică DBSR calea ferată Cernavodă-Constanța și portul. Dobrogea era însă izolată de restul teritoriului, problemă care a fost rezolvată prin construirea podurilor de cale ferată de la Fetești și Cernavodă, în 1895. Portul se dovedește subdimensionat pentru rolul pe care țara îl atribuia Constanței, așa că statul investește masiv în modernizarea vechiului port construit de britanicii de la DBSR, lucrările fiind terminate în 1909.

Indiferent de vremuri și de orientările politice, rolul Dobrogei, în general, și al Constanței, în particular, de poartă maritimă, păstrează acest oraș pe locuri prioritare pentru dezvoltarea țării. Pentru comuniștii din perioada stalinistă, portul reprezenta accesul facil spre centrul Uniunii Sovietice, prin intermediul fluviilor Don, Volga și a canalelor aferente. Pentru comunismul naționalist al regimului Ceaușescu, Constanța și portul acestuia asigurau accesul către independența economică a României, legătura comercială a țării cu lumea întreagă. Exact ca și interesul britanic de la mijlocul secolului al XIX-lea, investițiile făcute în perioada 1970-1989 reflectă în bună măsură importanța foarte mare pentru economia țării. Tot în această perioadă începe construcția noilor poduri rutiere și feroviare de la Fetești și Cernavodă.

În 1856, Kustendje era un sat de pescari, iar Dobrogea era o regiune periferică a Imperiului Otoman, în timp ce astăzi Constanța este principala poartă pentru comerț internațional a României, iar Dobrogea asigură o mare parte a necesarului energetic la nivel național.

Secția Protecția mediului natural

Biodiversitatea în cariere – un studiu de caz pentru Cariera Iglicioara

Alexandra Telea^{1,2}, Theodor-Sebastian Topliceanu^{1,2},
Dragoș Bălășoiu², Robert Șerban², Dan Cogălniceanu^{1,2}

1. Universitatea „Ovidius” din Constanța, Facultatea de Științe ale Naturii și Științe Agricole

2. Asociația Chelonia România, București

Cuvinte cheie: cariere, biodiversitate, habitate, conservarea biodiversității

Industria minieră asigură extracția unor resurse importante pentru activitățile umane, deși impactul asupra mediului este unul major. Operațiunile desfășurate în cariere afectează, în general, o suprafață mai mare decât suprafața de exploatare. În anii 2016 și 2018, în cadrul proiectelor Quarry Life Award, susținute de Heidelberg Cement S.A., am inventariat diversitatea speciilor de vertebrate prezente în Cariera Iglicioara.

Cariera Iglicioara este localizată în județul Tulcea. Este o carieră activă, operațiunile de extragere a porfirelor cuarțifere desfășurându-se pe o suprafață de 35 de hectare. În timpul studiului nostru, am identificat în total cinci tipuri majore de habitate: bălți temporare, habitate cu vegetație stepică, habitate cu vegetație ruderală, depozite de roci și terase. Dintre acestea, zone acvatice și terasele verticale au fost create de activitatea minieră. În timpul vizitelor în teren, pe baza parcurgerii transectelor în carieră și a sesiunilor de căutare activă, am identificat două specii de amfibieni, șapte specii de

reptile, 12 specii de mamifere și 78 de specii de păsări. Cu toate acestea, doar amfibienii, reptilele și 12 specii de păsări se folosesc de teritoriul carierei în mod specific pentru hrănire și, respectiv, înmulțire.

Analiza bogăției specifice nu a atins maximum pentru curba de acumulare a speciilor, indicând că inventarierea speciilor nu a fost completă. Cea mai mare bogăție specifică a fost observată în habitatul cu vegetație ruderală, acolo unde acesta se asociază cu bălțile temporare și depozitele de roci.

Studiile populaționale pe termen lung în cariere sunt importante pentru a cuantifica răspunsul comunităților de animale la impactul uman și pentru a identifica cele mai bune acțiuni pentru procesul cel mai eficient de renaturare. Propunem ca în planificarea renaturării carierei este necesar să se țină cont și de procesele naturale de succesiune spontană. În cazul concret al Carierei Iglicioare nu ar fi necesar un efort major pentru renaturare și creare de habitate, întrucât habitatele acvatice s-au format prin activitatea extractivă, iar pe multe din suprafețele decopertate s-au instalat deja specii vegetale pioniere.

Factorii de impact în ariile protejate din Dobrogea

Geanina Fănar, Alexandra Elena Șoimu

Facultatea de Științe ale Naturii și Științe Agricole, Universitatea „Ovidius” din Constanța
e-mail: geaninafanaru@gmail.com, soimuelexandraelena@gmail.com

Cuvinte cheie: factori de impact, Dobrogea

În vara anului 2018, în cadrul unei campanii de deplasări efectuate în Dobrogea în decursul lunii august, a fost evaluată starea de conservare existentă în cea mai mare parte a ariilor protejate din rețeaua Natura 2000, punându-se accent pe zonele terestre.

Într-o primă etapă, între 30 iulie și 7 august 2018 a fost evaluată starea de conser-

Institutul de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului
Centru de excelență al Academiei Mondiale de Artă și Știință

vare existentă în 22 de arii protejate Natura 2000 din sudul și centrul Dobrogei (9 situri de importanță comunitară – SCI – și 13 situri de importanță avifaunistică – SPA).

O a doua serie de deplasări a vizat nordul Dobrogei și s-a desfășurat între 19 și 24 august, fiind analizate alte 10 arii protejate Natura 2000 sau obiective din apropierea acestora (cinci situri de importanță comunitară – SCI – și cinci situri de importanță avifaunistică – SPA).

În ce privește factorii de impact au fost identificați în Dobrogea de Sud 71, Dobrogea centrală 52 și Dobrogea de Nord 92, aparținând următoarelor categorii: Agricultură (34), Silvicultură (18), Minerit, extracția de materiale și de producție de energie (8), Rețele de comunicații (24), Urbanizare, dezvoltare rezidențială și comercială (18), Folosirea resurselor biologice, altele decât agricultura și silvicultura (22), Intruziuni și dezechilibre umane (22), Poluare (14), Specii invazive, alte probleme ale speciilor și genele (3), Modificări ale sistemului natural (17), Procesele naturale biotice și abiotice (fără catastrofe) (18), Evenimente geologice, catastrofe naturale (4), Schimbări globale (13).

Factorii de impact cu potențialul negativ cel mai ridicat dar și cei mai frecvenți din Dobrogea au fost următorii: Agricultură, Rețele de comunicații, Intruziuni și dezechilibre, Folosirea resurselor biologice, altele decât agricultura și silvicultura.

Dacă se face o comparație între situația întâlnită în Dobrogea de Sud, centrală și de Nord se constată că cea mai mare pondere îl au factorii din categoria Agricultură. În Dobrogea de Sud cei mai întâlniți factori din această categorie sunt: abandonarea/lipsa cosirii, culturi anuale pentru producția de alimente, culturi anuale intensive pentru producția de alimente/intensificarea culturilor anuale pentru producția de alimente și fertilizarea (cu îngrășăminte) iar în Dobrogea centrală și de Nord predomină pășunatul intensiv al oilor și caprelor, cu deosebirea că în Nord se alătură acestor factori și fertilizarea (cu îngrășământ).

Factorii de impact scot în evidență toate efectele ce au un potențial negativ asupra ariilor protejate din rețeaua Natura 2000 sau pot avea în viitorul predictiv.

Strategii comune de conservare a patrimoniului natural și cultural în situri arheologice

Sabina E. Ochiana¹, Ruben Iosif^{1,2}, Florina Stănescu^{1,2}, Dan Cogălniceanu^{1,2}

¹Universitatea „Ovidius” din Constanța, Facultatea de Științe ale Naturii și Științe Agricole

²Asociația Chelonia România, București

Cuvinte cheie: patrimoniu natural, herpetofauna, patrimoniu cultural, turism, strategie comună de conservare

În prezent asistăm la o criză severă a biodiversității (Ceballos et al., 2015), iar rolul de conservare al rețelelor de arii protejate este pus în dificultate sub presiunea uriașă determinată de factori precum schimbările climatice, utilizarea nesustenabilă a terenurilor, sau expansiunea urbană agresivă (Popescu et al., 2013). Printre țintele Aichi incluse în Planul Strategic pentru Biodiversitate se numără extinderea, până în 2020, a rețelelor de protecție (ținta Aichi pentru Biodiversitate nr. 11), însă din ce în ce mai puține situri sunt disponibile pentru aceasta (Chape et al., 2005). Astfel, conservarea biodiversității este redirecționată către zone ignorate până recent, precum zonele urbane, cele de protecție militară sau zonele de conservare a patrimoniului cultural, forțându-ne să regândim și să ne adaptăm politicile de management și de dezvoltare (Angold et al., 2006).

Adesea, zonele de conservare a patrimoniului cultural se suprapun cu „hotspot-uri” pentru biodiversitate, oferind în mod indirect un anumit grad de protecție animalelor sălbatice din interior (Báez et al., 2016). Astfel, populații abundente, uneori de specii amenințate, pot prospera în aceste zone, ceea ce reprezintă o contribuție importantă în lupta împotriva pierderii biodiversității. Cu toate acestea, politicile de conservare ale patrimoniului cultural rareori iau în considerare componenta biologică a acestuia; în practică, patrimoniile naturale și culturale sunt guvernate separat (Harmon, 2007). Necesitatea unor strategii comune de conservare a celor două devine însă stringentă

odată cu intensificarea turismului în aceste zone, activitate ce facilitează conflictele dintre oameni și animalele sălbatice.

Studiul de față are ca scop evaluarea percepției turiștilor asupra animalelor sălbatice din cadrul sitului arheologic Histria, localizat în aria de protecție strictă a biodiversității „Sistemul lagunar Istria-Sinoe”, Rezervația Biosferei Delta Dunării, în vederea promovării unor strategii comune de conservare a patrimoniului cultural și natural. Astfel, am analizat o serie de factori posibil determinanți (i.e., sociologici și de conștientizare) ai percepției turiștilor față de diferite grupe de animale sălbatice: șerpi, țestoase, amfibieni (herpetofauna) și păsări (grup folosit pentru comparație).

Majoritatea respondenților (75%, n=190) au avut o percepție pozitivă față de prezența animalelor sălbatice din cadrul sitului, gradul de conștientizare fiind un factor determinant important. Percepția negativă asupra șerpilor (20%) a fost explicată de genul respondenților, naționalitate și gradul de conștientizare, mai exact lipsa acesteia din urmă. În contrast, păsările s-au dovedit a fi un grup carismatic, inducând respondenților reacții de entuziasm (86%), răspuns explicat de conștientizarea oferită în cadrul turismului ghidat. Aceste rezultate ne-au permis să elaborăm un set de recomandări practice pentru managementul comun al patrimoniului natural și cultural în cadrul sitului arheologic Histria.

Referințe bibliografice:

- Angold, P. G., Sadler, J. P., Hill, M. O., Pullin, A., Rushton, S., Austin, K., K. Thompson, 2006, *Biodiversity in urban habitat patches. Science of The Total Environment*, 360: 196–204.
- Báez, J. C., Camiñas, J. A., & J., Sacchi, 2016, *Reptile diversity associated to archaeological sites: the significance of ancient ruins for reptile's conservation. Boletín de la Asociación Herpetológica Española*, 27: 207–209.
- Ceballos, G., Ehrlich, P. R., Barnosky, A. D., García, A., Pringle, R. M., & T. M. Palmer, 2015, *Accelerated modern human-induced species losses: Entering the sixth mass extinction. Science Advances*, 1, e1400253.
- Chape, S., Harrison, J., Spalding, M., & I. Lysenko, 2005, *Measuring the extent and effectiveness of protected areas as an indicator for meeting global biodiversity targets. Philosophical*

- Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 360: 443–455.
- Harmon, D., 2007, *A Bridge over the chasm: Finding ways to achieve integrated natural and cultural heritage conservation*. *International Journal of Heritage Studies*, 13: 380–392.
- Popescu, V. D., Rozyłowicz, L., Cogălniceanu, D., Niculae, I. M., & A. L. Cucu, 2013, *Moving into protected areas? Setting conservation priorities for Romanian reptiles and amphibians at risk from climate change*. *PLoS ONE*, 8, p e79330.

Habitatele din Siturile marine Natura 2000 de la litoralul românesc

Daciana Sava

Facultatea de Științe ale Naturii și Științe Agricole, Universitatea „Ovidius” din Constanța,
e-mail: daciana.sava@gmail.com

Cuvinte cheie: Natura 2000, situri marine, litoralul românesc

Dobrogea reprezintă, prin patrimoniul său istoric și natural, o zonă unică nu numai în România, ci și în Europa, prin prezența aici a unora dintre cele mai vechi structuri geologice de pe continent, a celei mai mari suprafețe de arii protejate și Situri Natura 2000 din țară, prin prezența a numeroase specii de plante și animale rare și endemice, și nu în ultimul rând prin existența, pe acest teritoriu, a unor suprafețe întinse de habitate, de asemenea endemice.

Caracterizarea Dobrogei însă, nu ar putea fi completă fără a avea în vedere zona costieră a Mării Negre, care, datorită genezei sale, a trecutului paleogeografic, a poziției sale geografice, prezintă caracteristici biologice proprii, ce o fac unică pe glob.

Siturile marine Natura 2000, desemnate ca arii speciale de conservare de către Comisia Europeană, conform Deciziei 2009/92/CE, erau următoarele: Situl ROSCI0237 Structuri metanogene submarine – Sfântu Gheorghe, Situl ROSCI0066 Delta Dunării –

Institutul de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului
Centru de excelență al Academiei Mondiale de Artă și Știință

zona marină, Situl ROSCI0197 Plaja submersă Eforie Nord-Eforie Sud, Situl ROSCI0273 Zona Marină de la Capul Tuzla, ROSCI0094 Izvoarele sulfuroase de la Mangalia, ROSCIO269 Vama Veche – 2 Mai.

Ulterior, însă, în urma mai multor analize asupra necesității extinderii suprafețelor siturilor, pe de o parte și a necesității desemnării de situri marine offshore, pe de altă parte, rețeaua de arii marine protejate din România a suferit unele modificări, fiind constituită în prezent din nouă situri de importanță comunitară, și anume: ROSCI0413 Lobul sudic al Câmpului de *Phyllophora* al lui Zernov, ROSCI0311 Canionul Viteaz, ROSCI0066 Delta Dunării – zona marină, ROSCI0197 Plaja submersă Eforie Nord – Eforie Sud, ROSCI0273 Zona marină de la Capul Tuzla, ROSCI0293 Costinești – 23 August, ROSCI0281 Cap Aurora, ROSCI0094 Izvoarele sulfuroase submarine de la Mangalia și ROSCI0269 Vama Veche – 2 Mai.

Principalele modificări constau în extinderea sitului ROSCI0066 – Rezervația Biosferei Delta Dunării – zona marină spre larg, desemnarea noului sit ROSCI0413 Lobul sudic al Câmpului de *Phyllophora* al lui Zernov și desființarea sitului ROSCI0237 Structurile submarine metanogene de la Sfântu Gheorghe. De fapt, teritoriul acestuia din urmă fiind înglobat integral în noile situri. De asemenea, suprafața siturilor marine s-a mărit și, ca urmare, suprafața totală a acestora este în prezent de 6.057,19 km² (Ordin 46/2016).

Lucrarea de față prezintă, pe baza datelor din literatura științifică de specialitate, cele mai importante tipuri și subtipuri de habitate de interes comunitar din aceste situri, cu sublinierea importanței acestora pentru conservarea biodiversității.

Bibliografie

Carmen Georgeta Nicolae, V. Niță, Gh. Ungureanu, *Atlasul habitatelor și speciilor din arii marine protejate (SCI) din România*, Editura Nouă, București, 2015
<http://www.anpm.ro/documents/18093/34129503/Capitolul+II.3+Mediul+marin+si+costier.pdf>

Habitat și specii de plante de interes conservativ din zona costieră a Mării Negre

Marius Făgăraș

Departamentul de Științe Naturale, Universitatea „Ovidius” din Constanța
e-mail: marius_fagaras@yahoo.com

Cuvinte cheie: habitate costiere, specii de plante periclitare, arii protejate, zona costieră

Zonele costiere sunt ecosisteme fragile cu caracteristici tranzitorii între uscat și mare și care sunt supuse unor influențe antropice intense, mai ales datorită turismului, a extinderilor portuare și a construcțiilor rezidențiale din zona plajelor. Perturbarea habitatelor naturale a determinat modificări în structura și compoziția comunităților de plante costiere, soldate de cele mai multe ori cu declinul biodiversității și chiar cu dispariția unor plante rare din zonele afectate. Arealul limitat al acestor specii la nivel național și vulnerabilitatea lor la factori perturbatori, inclusiv la schimbările climatice, necesită implementarea unor măsuri eficiente de protecție și conservare a habitatelor în care se dezvoltă.

În scopul conservării habitatelor și a speciilor de interes conservativ (național și european), întreaga zonă costieră nordică a României (164 km) a fost pusă sub protecție în cadrul Rezervației Biosferei Delta Dunării. Aici, flora și vegetația costieră se află în general într-o stare favorabilă de conservare, cu excepția zonelor situate în apropierea unor locații turistice (Vadu, Portița, Sf. Gheorghe, Sulina) sau a unor ferme, unde activitățile recreative, amenajările în scop turistic sau pășunatul au consecințe negative asupra florei și vegetației costiere.

În sudul litoralului românesc, unde sunt comasate majoritatea activităților economice (portuare, turistice etc.), habitatele naturale s-au mai păstrat doar insular, pe suprafețe mici și sunt expuse dispariției totale, în urma proiectelor de lărgire a plajelor

Institutul de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului
Centru de excelență al Academiei Mondiale de Artă și Știință

litoralului românesc, dar și ca urmare a unor ample dezvoltări rezidențiale și turistice. La sud de Capul Midia, doar în rezervația naturală Dunele marine de la Agigea, habitate costiere și specii de plante psamofile de interes conservativ beneficiază de un regim de protecție adecvat.

În zona costieră a României se află șase tipuri de habitate de interes conservativ european (conform Directivei 92/43/CEE): Vegetație anuală de-a lungul liniei țărmului (1210), Dune mobile embrionare (2110), Dune fixate de coastă cu vegetație erbacee (2130*), Dune cu *Hippophaë rhamnoides* (2160), Depresiuni umede interdunale (2190), Pajiști sărăturate mediteraneene din ordinul *Juncetalia maritimi* (1410).

Din cele 1.215 de specii de plante vasculare menționate din Delta Dunării (Doroftei et al., 2011), 90 de specii (7,4%) sunt periclitate. Dintre acestea, 38 pot fi întâlnite în zona habitatelor de dune de nisip, în zonele înmlăștinite ale plajelor și pe sărăturile din zona costieră. În rezervația de dune marine de la Agigea, din totalul celor 216 specii de plante vasculare spontane inventariate (Făgăraș, 2011), opt sunt specii periclitate la nivel național.

Alte specii foarte rare la nivel național precum *Senecio grandidentatus* (CR), *Ecballium elaterium* (VU), *Zygophyllum fabago* (VU) se află însă pe falezele din zona costieră sudică, în zone neprotejate, complet expuse factorilor de risc, mai ales celor de natură antropică.

Caracterizarea și mai buna cunoaștere a habitatelor și a speciilor de plante de interes conservativ din punct de vedere ecologic, corologic, fitosociologic, cu evaluarea stadiului de conservare actual și a tendințelor de evoluție este absolut necesară în vederea îmbunătățirii managementului zonei costiere, atât în cadrul Rezervației Biosferei Delta Dunării, cât și la sud de Capul Midia.

Individualitatea climatică a Dobrogei

Marius Lungu

Facultatea de Științe ale Naturii și Științe Agricole, Universitatea „Ovidius” din Constanța
dumilungu@yahoo.com

Cuvinte cheie: clima, Dobrogea

Complexitatea fizico-geografică a teritoriului României este evidentă și în privința condițiilor climatice, care variază în limite largi, de la cele de tundră alpină, pe culmile înalte ale Carpaților, la cele amintind oarecum de Mediterana, în Dobrogea. Aceasta din urmă se individualizează pregnant, fiind cea mai caldă, cea mai uscată, cea mai vântoasă regiune a țării (între unitățile naturale de dealuri și câmpie), dar și zona cu cele mai multe fenomene climatice de risc.

Din România, Dobrogea prezintă cea mai diversificată paletă de riscuri climatice. Fenomenul se explică prin faptul că aceasta reprezintă zona de interferență sau de transformare a aerului polar în aer tropical și a aerului tropical în aer polar. Este domeniul susceptibil în permanență de invazii ale maselor de aer foarte reci și uscate de origine arctică sau polară, care atrag după sine întregul cortegiul de riscuri climatice de iarnă (răcirii masive, viscole, înghețuri și brume etc.), ca și de invazii ale maselor de aer fierbinte tropical, care aduc cu sine cortegiul riscurilor climatice de vară (încălziri masive, secete prelungite, ariditate etc.). În cazul interferenței acestor mase de aer, pot avea loc fenomene deosebit de spectaculoase prin modul de manifestare și consecințe (ninsori abundente, viscole violente etc) în diferite sezoane din an.

Individualitatea climatică a Dobrogei este rezultatul interacțiunii complexe, dar specifice, a factorilor climatogeni radiativi, fizico-geografici și dinamici. Ea a fost analizată pe baza datelor meteorologice înregistrate de stațiile reprezentative: Constanța, Mangalia, Gura Portiței, Sulina, Tulcea, Medgidia, Cernavodă, în perioada 1965-2015.

Potențialul turistic al Dobrogei de Nord

George-Marius Cracu

Facultatea de Științe ale Naturii și Științe Agricole, Departamentul de Științe Naturale,
Universitatea „Ovidius” din Constanța
e-mail: geo_graful@yahoo.com

Cuvinte cheie: potențial turistic, geoturism, ecoturism, turism cultural

Turismul reprezintă o activitate practică de un număr din ce în ce mai mare de oameni la nivel mondial. Conform datelor furnizate de WTO (World Tourism Organisation), în anul 2017 s-au înregistrat 1,323 miliarde de sosiri turistice internaționale, cu 84 de milioane mai multe decât în 2016, ceea ce reprezintă o rată anuală de creștere de 7%. Același trend s-a înregistrat și în România, aceasta consemnând în 2017, o creștere cu 11% a sosirilor turistice internaționale, față de anul precedent (statistici I.N.S.), o tendință similară de creștere fiind înregistrată și în ceea ce privește sosirile turistice ale românilor (+10,2%).

România beneficiază de o gamă largă și diversificată de resurse turistice, atât naturale, cât și de proveniență antropică. Majoritatea turiștilor se îndreaptă către București și alte orașe reședință de județ (aproximativ 50%), către stațiunile montane (aproximativ 16%) și cele litorale (aproximativ 10%).

Dobrogea de Nord (exclusiv Delta Dunării, care înregistrează anual circa 100.000 de sosiri turistice) nu reprezintă o arie predilectă pentru turiști. Cu toate acestea, o analiză a potențialului turistic al zonei scoate în evidență o multitudine de obiective turistice naturale și antropice, printre care amintim: Parcul Național Munții Măcinului, ansamblul de inselberguri desfășurate cu precădere în partea de vest a regiunii, cetățile Enisala, Noviodunum, Troesmis, mănăstirile Celic-Dere, Saon, Cocoș și multe altele. Acestea ar putea constitui baza pentru atragerea unui număr mai mare de turiști în această zonă, fiind favorabile pentru practicarea mai multor tipuri de turism, printre care: *geoturism*, *ecoturism*, *turism cultural* (istoric și religios).